

Nr 136.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente) jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

I proposition nr 246 har Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 24 mars 1939, föreslagit riksdagen att dels godkänna vid berörda statsrådsprotokoll fogade förslag till avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente) med tillhörande tjänsteförteckning angivande de särskilda krigslöneklasser, till vilka försvarsväsendets personal enligt krigsavlöningsreglementet hänföres, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i omförmälda tjänsteförteckning framdeles vidtaga de jämkningar, som kunna föranledas av ändrade förhållanden.

Vidare har uti en inom andra kammaren av herr *G. Arnemark* väckt motion (nr 477) hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 5 § 1. i förslaget till krigsavlöningsreglemente, att månadslönen för i fredstid konstituerade landstormskaptener och landstormslöjtnanter kommer att utgå efter respektive löneklasserna Oa 7 och Oa 3 i gällande fredsavlöningsreglemente.

I fråga om de skäl, motionären anför till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Departementschefen har inledningsvis meddelat, att försvarsväsendets lönenämnd med skrivelse den 7 december 1937 överlämnat förslag till reglemente angående avlöning för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente), åtföljt av motivering, över vilket förslag i anledning av remiss utlåtanden avgivits av cheferna för försvarsstaben, armén, marinen och flygvapnet, av den sistnämnde gemensamt med flygförvaltningen, samt av arméförvaltningen, marinförvaltningen, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och generalpoststyrelsen, ävensom lämnat en redogörelse för äldre krigsavlöningsreglementen och förarbeten till desamma.

Beträffande det nu framlagda förslagets olika delar lämnas i det följande en kortfattad redogörelse.

Allmänna synpunkter.

Lönenämndens år 1937 avgivna förslag till krigsavlöningsreglemente är avsett att gälla för samtliga försvarsgrenar. Lönenämnden har förklarat sig hava utgått ifrån att det eller de nya avlöningsreglementen, vilka komma att framgå såsom resultat av 1936 års lönekommittés arbete, i likhet med nu gällande reglementen komme att grundas på ett system, som i stort sett överensstämde med det nu gällande, så att de hänvisningar, som i förslaget gjorts till gällande fredsavlöningsreglementen, även efter införandet av nya sådana reglementen skulle kunna tillämpas.

I sitt förslag har nämnden vidare utgått från den även i 1918 års reglemente iakttagna grundsatsen, att den ständigt tjänstgörande personalen vid mobilisering och i krig måste bibehållas vid sina fredsavlöningsförmåner och i varje fall ej lida minskning i desamma. Enligt förslaget skall fredslönen (för personal i reserv pensionen), liksom enligt 1918 års författning ersättas med *krigslön*. Emellertid sker en uppdelning av krigslönen i *månadslön*, bestämd med hänsyn till den åt personal på aktiv stat utgående fredslönen, och *terminslön*, i viss mån motsvarande i fredstid utgående särskild gottgörelse vid tjänstgöring i fält, till sjöss eller eljest utom förläggningssorten. Även sådan reservpersonal, vilken i fredstid som regel icke uppbär någon lön från försvarsväsendet, föreslås inordnad i detta system.

Beträffande utbetalningen av de särskilda delar, vilka sålunda enligt lönenämndens förslag tillsammans skola utgöra krigslönen, har lönenämnden förutsatt, att månadslönen av krigskassaavdelningen vid depån för det truppförband, vederbörande tillhör, för vederbörandes räkning insättes på särskilt konto i postsparbanken eller i statens intressekontor, där beställningshavarna efter önskan kunna disponera över sina tillgodohavanden. Terminslönen anser lönenämnden däremot böra av vederbörande krigskassaavdelning kontant utbetalas å tjänstgöringsorten.

I fråga om bestämmande av krigslönen för värnpliktig personal har lönenämnden till grund för krigslönens belopp lagt det penningbidrag, som i fredstid utgår till värnpliktiga, samt beräknat, att ersättning till de värnpliktigas familjer skall utgå i form av familjebidrag, vilka icke skola utbetalas genom de militära myndigheternas försorg. I enlighet härmed har krigslönen föreslagits till 50 öre om dagen för värnpliktig, som icke fullgjort rekrytutbildning, samt till 1 krona om dagen för värnpliktig, som genomgått dylik utbildning men icke konstituerats till högre tjänstegrad. För värnpliktiga, som konstitueras till högre tjänstegrad, har krigslönen beräknats efter en stigande skala. Därvid har med hänsyn till de relativt obetydliga belopp, som sålunda skulle utgå till meniga och till vicekorpraler, någon uppdelning av dessa belopp ej ansetts böra ske, utan har hela den nämnda värnpliktiga tillkommande krigslönen föreslagits skola utbetalas å tjänstgöringsorten och till följd härav utgå i form av terminslön. De belopp, som ansetts böra utgå till dessa kategorier värnpliktiga, vore för övrigt enligt lönenämndens åsikt ej större än

att de helt torde behöva tagas i anspråk för personalens egna behov. För värnpliktiga, som konstituerats till högre tjänstegrad än vicekorpral, har däremot krigslönen, liksom för annan inkallad personal, uppdelats i månadslön och terminslön. Terminslönen har därvid ansetts böra utgå med samma belopp som föreslagits för fast anställd personal i motsvarande tjänstegrad, medan månadslönen satts till 15 kronor för korpral med 15 kronors förhöjning för varje högre tjänstegrad till och med majors, vilken är den högsta, till vilken värnpliktig personal antagits komma att konstitueras. Lönenämnden har framhållit, att dessa belopp visserligen vore obetydliga men dock utgjorde någon ersättning för de ökade skyldigheter och det större ansvar, som konstituering till högre tjänsteställning medförde.

Behovet av krigsavlöningsbestämmelser har framhållits av flera av *de hörda myndigheterna*.

Förslaget att sammanföra ifrågavarande bestämmelser till ett för de olika försvarsgrenarna gemensamt reglemente har godtagits av flertalet hörda myndigheter. *Marinförvaltningen* har dock på anförda skäl förordnat, att ett särskilt reglemente utfärdas för marinen.

Mot det av lönenämnden föreslagna lönesystemet med krigslön, uppdelad i månadslön och terminslön, hava i de avgivna utlåtandena icke framställts några egentliga invändningar.

Departementschefen har för egen del anfört följande:

De i fredstid gällande avlöningsbestämmelserna för krigsmaktens personal äro icke avpassade för de förhållanden, som råda i krig, vid mobilisering eller då eljest med hänsyn till rikets säkerhet personal i större omfattning inkallas till tjänstgöring vid krigsmakten. Sedan med utgången av år 1919 de under världskriget gällande krigsavlöningsbestämmelserna trätt ur kraft, hava några särskilda stadganden på detta område icke funnits. Då fredsavlöningsbestämmelserna för försvarsväsendets personal sedan 1919 undergått avsevärda förändringar, kan det numera icke komma ifråga att i händelse av mobilisering återuppliva de tidigare gällande författningarna om krigsavlönning. En genomgripande omarbetning av de senast gällande krigsavlöningsförfattningarna — utfärdade den 28 juni 1918 — har därför varit nödvändig. En dylik omarbetning har verkställts av försvarsväsendets lönenämnd i dess nu framlagda förslag. Nämnda förslag har i anslutning till det föreslagna nya militära fredsavlöningsreglementet och med anledning av de erinringar, som framställts i anledning av remissen, undergått överbearbetning inom försvarsdepartementet. Från flera militära myndigheters sida har starkt betonats behovet av att bestämmelser på detta område med det snaraste utfärdas. Då dylika bestämmelser torde böra tillämpas redan vid en mobiliserings början och därför, i likhet med rekvisitionsbestämmelser m. m., torde böra antagas redan i fredstid, har jag ansett mig böra nu framlägga förslag i ämnet. Jag skall i det följande redogöra för det sålunda föreliggande förslaget till avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet (krigsavlöningsreglemente) — här kallat departementsförslaget — samt för de skäl, som föranlett mig att beträffande åtskilliga detaljer däri förorda avvikelser från vad lönenämnden föreslagit.

Vad först beträffar bestämmelsernas yttre ram har lönenämnden samman-

fört bestämmelserna för de olika försvarsgrenarna i ett reglemente. Visserligen hava med hänsyn till särskilda vid marinen och flygvapnet förekommande avlöningsförmåner fullt enhetliga föreskrifter för de skilda försvarsgrenarna icke kunnat åstadkommas, men då de i fredstid gällande löneförfattningarna, trots förefintliga särbestämmelser, äro gemensamma, synes tillräcklig anledning icke föreligga att, såsom marinförvaltningen föreslagit, utfärda särskilda krigsavlöningsreglementen för de olika försvarsgrenarna. Mot lönenämndens förslag att uppdelade krigslönen i månadslön, huvudsakligen motsvarande fredslönen, och terminslön, i viss mån motsvarande de för tjänstgöring utom förläggningssorten i fredstid utgående traktamenten, hava några erinringar icke framställts i de avgivna utlåtandena. Det föreslagna lönesystemet torde ock i huvudsak vara ändamålsenligt. Den invändningen torde likväl kunna göras, att den av lönenämnden eftersträfvade förenklingen icke i någon större utsträckning kunnat genomföras i fråga om månadslönen och beträffande marinen ej heller i fråga om terminslönen, då dessa löneförmåner i det väsentliga fortfarande komma att regleras av de i fredstid gällande, tämligen komplicerade författningarna. Såsom av marinförvaltningens yttrande framgår, torde detta för marinens del icke medföra någon större olägenhet, och vad beträffar försvarsväsendet i övrigt vinnes en avsevärd förenkling, där den är mest av behovet, nämligen såvitt angår den del av lönen — terminslönen — som skall utbetalas i fält. Tydligt är, att ett reglemente av detta slag, som utarbetas i fredstid, svårligen kan erhålla en så definitiv karaktär, att icke ändringar däri kunna bli erforderliga i följd av de omvälvningar och opåräknade situationer, som ett krig kan medföra. Såvitt nu kan bedömas torde emellertid det föreslagna lönesystemet vara väl lämpat för de förhållanden, under vilka det kan komma att tillämpas, och jag har därför ej funnit anledning till avvikelser från lönenämndens förslag i detta för reglementets utformning grundläggande avseende.

Grunderna för månadslönens bestämmande.

Såsom förut nämnts går lönenämndens förslag beträffande den fasta anställda personalen ut därpå, att månadslönen skall bestämmas med hänsyn till motsvarande lön i fredstid för personal å aktiv stat. Vissa förenklingar ha dock föreslagits. Sålunda skulle uppflyttning i löneklass för därtill berättigade vara suspenderad, intill dess Kungl. Maj:ts annorlunda förordnade. Vidare skulle icke ständigt tjänstgörande personal placeras i en gemensam ortsgrupp (B). Slutligen har lönenämnden ifrågasatt, huruvida icke befrielse borde äga rum från erläggande av pensionsavgifter under tid, då krigslön utginge, men till denna fråga har nämnden ansett ståndpunkt icke kunnat tagas, innan 1936 års lönekommitté framlagt sitt förslag till nya avlöningsbestämmelser och statsmakterna tagit ställning till detsamma. De båda sist omnämnda förenklingarna beröra endast officerare, underofficerare och likställda, då ortsgruppering och pensionsavdrag icke förekomma enligt avlöningsreglementet för manskap. Beträffande dyrtidstillägg eller rörligt tillägg innehåller förslaget icke några bestämmelser; även frågan om anordnande av ett dylikt tillägg har ansetts vara beroende på utformningen av motsvarande bestämmelser i fredsavlöningsreglementena.

Lönenämnden har i samband härmed framhållit, bland annat, att staten torde vara nödsakad att på ett eller annat sätt draga försorg om all personal, som under krigstjänstgöring åsamkas invaliditet, ävensom efterlevande efter

personal, som avlider under sådan tjänstgöring, även om denna personal tillhör sådana kategorier, som icke äro tillförsäkrade tjänste- eller familjepension.

Beträffande månadslönen till värnpliktiga har lönenämnden, såsom förut omtalats, föreslagit, att dylik lön skulle utgå till värnpliktiga i befälsställning — dock icke vicekorpraler — med följande belopp:

till korpral (konstapel) vid armén och flygvapnet, 1. klass sjöman		
respektive kustartillerist	15	kronor
» furir, korpral vid marinen, högbåtsman	30	»
» sergeant, underofficer av 2. graden	45	»
» fanjunkare, styckjunkare, fänrik, underlöjtnant, flaggunderofficer	60	»
» löjtnant, förvaltare, regementskassör, förrådsförvaltare	75	»
» kapten, ryttmästare	90	»
» major, kommandörkapten av 2. graden	105	»

Erforderliga bidrag till de värnpliktigas familjer har lönenämnden ansett böra liksom tidigare varit bestämt utgå i form av särskilda familjebidrag enligt de grunder som efter särskild utredning kunna komma att bli fastställda.

Mot lönenämndens förslag ifråga om månadslönerna ha framställts erinringar i åtskilliga *remissutlåtanden*. Vissa militära myndigheter hava förordat bibehållande av rätten till uppflyttning i löneklass utan den föreslagna inskränkingen. Förslaget till reservpersonalens placering i ortsgrupp har även från åtskilliga håll kritiserats. Flera myndigheter hava gjort gällande, att pensionsavdrag ej böra ske från krigslön, och behovet av lönernas anpassning efter prisnivån har likaledes från flera håll framhävts.

Departementschefen har beträffande grunderna för månadslönens bestämmande för egen del anfört följande:

Månadslönen utgör enligt lönenämndens förslag den väsentliga delen av krigslönen för flertalet av de löntagare, till vilka månadslön utgår. Då emellertid enligt förslaget månadslönen för den fast anställda personalen som regel skulle utgå med samma belopp som fredslönen, torde frågan om den sammanlagda krigslönens storlek för nämnda personal lämpligast böra behandlas i samband med terminslönen. Jag lämnar därför tillsvidare åsido frågan, i vad mån den till krigsmakten fast knutna personalen genom de av lönenämnden föreslagna bestämmelserna erhåller skälig avlöning. Då spörsmålet om lönenivån för de värnpliktiga torde böra avhandlas i samband med förstnämnda fråga, förbigår jag även detta. Till nämnda frågor återkommer jag alltså i samband med ställningstagande till grunderna för terminslönens bestämmande. Den närmast följande framställningen kommer sålunda att begränsas till vissa frågor av väsentligen löneteknisk natur, delvis av betydelse för månadslönens avvägning mellan vissa grupper av löntagare.

Enligt lönenämndens förslag skulle under krigsavlöningsreglementets giltighetstid uppflyttning i löneklass (beträffande manskap tillträde till löneförhöjning, vartill vederbörande på grund av sin tjänstgöringstid skulle hava varit berättigad) icke få äga rum i vidare mån än Kungl. Maj:t medgäve. Den

föreslagna bestämmelsen, som endast är avsedd att innebära ett uppskov med löneklassuppflyttningen till en lämpligare tidpunkt, har sin grund däri, att vid mobilisering avlöningsärenden beräknas komma att i stor utsträckning, särskilt vid armén och flygvapnet, handläggas av relativt oerfaren personal. Den av lönenämnden föreslagna anordningen innebär otvivelaktigt en förenkling, som åtminstone vid armén och flygvapnet torde under den första mobiliseringstiden vara av behovet påkallad. Vid marinen synes visserligen icke föreligga samma behov av ett dylikt uppskov som vid övriga försvarsgrenar, men en särbestämmelse för marinen synes dock icke tillräckligt motiverad. Om jag sålunda i likhet med lönenämnden anser, att löneklassuppflyttningen bör under den första mobiliseringstiden suspenderas, vill jag emellertid understryka, att denna suspension bör bli av så kort varaktighet som möjligt. Att på förhand bestämma en viss tid, efter vilken uppflyttning i löneklass åter skall få äga rum, synes dock icke lämpligt. Däremot anser jag mig böra förorda, att, på sätt marinförvaltningen föreslagit, en särskild bestämmelse upptages om rätt för löntagaren att, när den uppskjutna löneklassuppflyttningen äger rum, erhålla gottgörelse för den inkomstminskning, som han i följd av uppskovet fått vidkännas.

Utgångspunkten för lönenämndens förslag, att den fast anställda, icke ständigt tjänstgörande personalen vid krigstjänstgöring skulle erhålla månadslön enligt ortsgrupp B, har varit ortsgruppsplaceringen för den personal, som i samband med genomförandet av 1925 års härordning tvångsvis överfördes till övergångsstat. Då den nämnda personal åliggande tjänstgöringsskyldigheten beräknades behöva tagas i anspråk i endast ringa omfattning, ansågs att personalen, som åtnjöt full lön, kunde bosätta sig å ort med billiga levnadskostnader, och med hänsyn härtill placerades denna personal i ortsgrupp B. Beträffande övrig icke ständigt tjänstgörande personal föreligga emellertid icke analoga förhållanden, i det att denna som regel icke åtnjuter sådan inkomst av lön eller pension från försvarsväsendet, att personalen kan välja bostadsort oavsett möjligheten att från annat håll skaffa sig inkomst. Det synes vid sådant förhållande icke vara skäligt, att hänföra all ifrågavarande personal till någon av de billigaste ortsgrupperna, utan valet torde böra stå mellan mantalsskrivningsortens eller förläggningens (depåns) ortsgrupp. Vid övervägande av de skäl, som i de avgivna utlåtandena anförts för ett vart av dessa alternativ, har jag ansett avgörande vikt böra tillmätas den synpunkten, att månadslönen väsentligen är avsedd för familjeförsörjning. Med hänsyn härtill vill jag förorda, att månadslönen för ifrågavarande personal bestämmas efter den ortsgrupp, till vilken den för vederbörande vid krigstjänstgöringens början gällande mantalsskrivningsorten hänföres. Då det synes överflödigt att för den till övergångsstat tvångsvis överförda personal, som ännu kvarstår i tjänst, införa en särskild undantagsbestämmelse, torde den angivna regeln böra gälla all icke ständigt tjänstgörande personal, för vilken ortsgruppsplacering kan ifrågakomma. Enligt verkställda beräkningar har ortsgruppen E befunnits motsvara den genomsnittliga ortsgruppsplaceringen, räknat efter förläggningens, för ifrågavarande personal (uppgifter angående personalens mantalsskrivningsorter ha icke varit tillgängliga). Under förutsättning att en ortsgruppsplacering efter mantalsskrivningsorten genomsnittligen leder till ungefär samma resultat, skulle en bestämmelse om avlöning av all ifrågavarande personal efter mantalsskrivningsort i stället för B-ort medföra en kostnadsökning, för månad räknat, av ungefär 380,000 kronor.

Såsom skäl för att krigslön borde utgå utan pensionsavdrag har anförts, att härigenom kompensation i viss mån skulle beredas personalen för utebliven uppflyttning i löneklass, att stor lättnad skulle vinnas vid tillämpning av

reglementets föreskrifter och slutligen, att lönen skulle komma att utgå med samma belopp till personal på aktiv stat, övergångsstat och reservstat som till personal i reserv. Då jag tidigare förordat, att personalen i annan ordning skulle erhålla gottgörelse för uppskov med löneklassuppflyttningen, lämnas det första av de tre angivna skälen här ur räkningen. Att en viss förenkling skulle åstadkommas genom pensionsavdragens borttagande är otvivelaktigt. Då emellertid månadslönen för pensionsberättigad personal avses skola som regel bestämmas med ledning av fredsavlöningslistorna, torde uppgift om nettolönen i flertalet fall kunna erhållas därur likaväl som uppgiften om bruttolönen. Vad beträffar den olikhet i fråga om de kontant utgående löneförmanerna för olika personalgrupper, som pensionsavdragens bibehållande skulle medföra, synes det knappast behöva möta några betänkligheter, att den i reserven utnämnda personalen (ävensom förtidsavgången personal och officerare i väg- och vattenbyggnadskåren) i detta avseende får en gynnsammare löneställning än motsvarande personal på aktiv stat. Ifrågasvarande reservpersonal åtnjuter nämligen icke samma förmånliga ställning i pensionshänseende som personalen å stat och är till stor del genom placering i lägsta löneklassen sämre ställd även i lönehänseende. Mera oegentligt skulle vara, om pensionsavgången personal, vilken måste antagas komma att i allmänhet nyttjas i mindre ansvarsfulla befattningar än motsvarande personal å aktiv stat, skulle i följd av sin redan fullgjorda pensionsinbetalning komma att överlag ställas icke oväsentligt gynnsammare i lönehänseende. Det vore ej heller tillfredsställande, om reservstatspersonalen, för vilken avgifterna till tjänstepensioneringen äro avsevärt lägre än för aktiv personal, skulle bibehålla denna under krigstjänstgöring icke motiverade särställning. Då det av såväl principiella som statsfinansiella skäl synes betänkligt att medgiva befrielse från skyldigheten att erlägga pensionsavgifter, torde den önskvärda likställigheten mellan å ena sidan personal å aktiv stat och å andra sidan reservstatspersonal och reserven tillhörande pensionsavgången personal böra åvägbringas genom jämkning i de föreslagna villkoren för sistnämnda personalgrupper. Detta torde kunna ske på det sätt, att dels reservstatspersonalen får under krigstjänstgöringen vidkännas enahanda pensionsavdrag som personal å aktiv stat och dels pensionsavgången personal röner en löneminskning med belopp, som motsvarar pensionsavgifterna. Av vad här yttrats framgår, att jag icke kan biträda förslaget om befrielse från skyldighet att erlägga pensionsavgifter.

Vad slutligen angår frågan om dyrtidstillägg hava i förslaget till det för fredstid avsedda militära avlöningsreglementet lönerna omräknats till 1935 års prisnivå, varjämte införts bestämmelser (34—36 §§) om rörligt tillägg såsom kompensation för den ytterligare ökning i de allmänna levnadskostnaderna, som därefter kan inträda. Tillägget utgår å bruttolönen samt bestämmes med ledning av det av Kungl. Maj:t fastställda levnadskostnads-talet enligt vissa i reglementet angivna regler. Tillägget är enligt förslaget maximerat till 15 procent och utgår ej å belopp, varmed lönen överstiger 900 kronor i månaden. Till fast anställt manskap utgår dyrtidstillägg enligt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 200) angående dyrtidstillägg å fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl. (med vissa senare vidtagna ändringar).

En följd av månadslönens anpassning efter fredsavlöningen torde bliva, att rörligt tillägg respektive dyrtidstillägg bör utgå i överensstämmelse med de för fredstid gällande bestämmelserna samt hänföras till månadslönen. Härigenom kompliceras otvivelaktigt lönebestämmelserna, men även härvidlag kunna fredsavlöningslistorna i stor utsträckning läggas till grund för lönerna uträknande och för övrigt kunna förefintliga, med avseende å fredsavlöningsbestämmelsernas tillämpning utfärdade tabeller och anvisningar tjäna till ledning. Då såsom nämnts lönenämndens förslag icke innehåller

någon bestämmelse om tillägg av ifrågavarande slag, har ett dylikt stadgande infogats i förslaget.

Grunderna för terminslönens bestämmande.

I fråga om krigslönens uppdelning i olika tariffer med hänsyn till olikartade tjänstgöringsförhållanden tillämpades enligt de förut gällande krigsavlöningsreglementena en högre tariff, då ett truppförband tillhörde fälthären eller befann sig inom avdelad krigsskådeplats eller i fästning, vilken förklarats i belägringstillstånd, medan en lägre tariff skulle gälla i övriga fall.

Lönenämnden har i sitt förslag genomfört en motsvarande uppdelning av terminslönen. För menig, som ej fullgjort rekrytutbildning, skulle dock den högre och lägre tariffen sammanfalla. Vid befälsgraderna inom manskapet framträder emellertid en differentiering efter en stigande skala, och för den högsta manskapsgraden (flaggkorpral) är enligt förslaget lönen enligt den högre tariffen dubbelt så stor som enligt den lägre. För underofficers- och officersgraderna är genomgående förhållandet mellan lön enligt de båda tarifferna lika med 2 till 1.

I fråga om *terminslönens storlek* har lönenämnden föreslagit en indelning av personalen efter vederbörandes grad, oavsett innehavande beställning, i femton krigslöneklasser, 1—6 omfattande manskap, 6—8 omfattande underofficerare och 8—15 omfattande officerare. Lönebeloppen per termin skulle enligt de olika tarifferna utgöra för manskap lägst 5 kronor, högst 28 respektive 14 kronor, för underofficer lägst sistnämnda belopp, högst 40 respektive 20 kronor och för officer lägst dessa belopp och högst 110 respektive 55 kronor. För varje krigslöneklass från och med den 7 (sergeant eller likställd) skulle höjningen utgöra enligt den högre tariffen 10 kronor och enligt den lägre 5 kronor.

Å terminslönen bör, anser lönenämnden, *dyrtidstillägg* ej utgå.

I fråga om marinen och flygvapnet har lönenämnden föreslagit vissa särskilda bestämmelser med hänsyn till att sjöstillägg respektive flygtillägg samt vissa andra löneförmåner förutsatts skola i allmänhet, liksom i fredstid, utgå till därtill berättigad personal.

I de över lönenämndens förslag *avgivna yttrandena* har förslaget att uppdelning av terminslönen i *högre och lägre tariff* efter olika tjänstgöringsförhållanden icke mött några gensagor. Beträffande frågan om olika tariffer för krigsskådeplats och fästning respektive hemort har *chefen för försvarsstaben* anført, att det syntes vara berättigat, att såsom lönenämnden föreslagit i allmänhet tillämpa en högre tariff för krigsskådeplats (fästning), men borde den högre tariffen tillämpas för all personal inom krigsskådeplats, ej blott för fälttrupperna. I övrigt borde, såsom lönenämnden föreslagit, Kungl. Maj:t hava möjlighet att anbefalla den högre tariffen, där så prövades erforderligt, eller att i övrigt utfärda reglerande föreskrifter, exempelvis för personal, som ofta flyttades över gränsen mellan hemort och krigsskådeplats.

Beträffande *löneförmånernas storlek* har i flera yttranden gjorts gällande, att terminslönerna och följaktligen även de sammanlagda löneförmånerna vore för knappt tillmätta. Detta har särskilt framhållits av *chefen för marinen*, som till behandling upptagit frågan om krigslönens förhållande till de löner, vilka i hemorten utbetalas till krigsindustriarbetare m. fl.

Departementschefen har för egen del i fråga om grunderna för terminslönens bestämmande anfört följande:

Lönenämnden har från äldre författningar upptagit principen, att krigslönen bör, beroende på tjänstgöringsförhållandena, utgå med högre eller lägre belopp. Detta har föreslagits skola ske genom en uppdelning av terminslönen i två tariffer, av vilka den högre skulle tillämpas å personal, som inginge i fälttrupperna inom krigsskådeplats eller i krigsbesättning i fästning, vilken förklarats i belägringstillstånd, och den lägre å annan personal, dock att Kungl. Maj:t skulle åga förordna om tillämpning av den högre tariffen även i andra fall än nyss sagts. Av lönenämndens motivering för denna uppdelning synes framgå, att avgörande för nämndens förslag i denna del icke varit de större risker, som den stridande personalen skulle löpa, utan snarare de försvårade tjänstgöringsförhållandena i allmänhet inom krigsskådeplats eller belägrad fästning, däri inbegripet bristen på förnödenheter och allmän osäkerhet på det ekonomiska området. Chefen för försvarsstaben har i sitt utlåtande understrukit, att den föreslagna uppdelningen huvudsakligen är motiverad ur dylika synpunkter. I nämnda utlåtande ävensom i några andra yttranden har emellertid även den synpunkten framkommit, att en högre ersättning kan vara motiverad med hänsyn till de större riskerna under viss tjänstgöring, t. ex. flygtjänstgöring. Att helt hålla i sär de olika grunder, varpå den föreslagna differentieringen kan byggas, möter visserligen i praktiken svårigheter, men det principiellt riktiga synes vara att betrakta den högre lönen såsom kompensation icke för större livsrisk utan för allmänt taget besvärligare tjänstgörings- och levnadsförhållanden. En annan sak är, att envar, som i krig riskerar livet, bör hava visshet om att staten på ett tillfredsställande sätt sörjer för hans efterlevande. Att därutöver lämna särskilt ekonomiskt vederlag åt dem, som nödgas taga större risker än andra, synes icke överensstämma med den allmänna försvarspliktens idé, och för övrigt torde det möta stora svårigheter att i praktiken genomföra ett på sådana grunder fotat lönesystem. Annorlunda ter sig ett vederlag för svårare tjänstgörings- och levnadsförhållanden, t. ex. inom krigsskådeplats. Ett sådant vederlag är över huvud erforderligt, om icke den där tjänstgörande personalen skall, ekonomiskt sett, bliva sämre ställd än de i hemorten stationerade. Nu anförda synpunkter leda emellertid därtill, att, såsom chefen för försvarsstaben föreslagit, icke blott till fälthärens hörande utan även annan under krigsavlöningsreglementet lydande personal inom krigsskådeplats bör erhålla lön enligt den högre tariffen. Motsvarande bör gälla beträffande personal inom belägrad fästning.

Om månadslönen i enlighet med vad tidigare anförts bestämmas sålunda, att den i huvudsak motsvarar fredsavlöningen, kommer lönenivån för den fast anställda personalen att bestämmas av terminslönen. Lönenämndens förslag i fråga om terminslönens storlek har godtagits av flertalet hörda myndigheter; dock har i vissa yttranden över förslaget gjorts gällande, att löneförmånerna i allmänhet vore för knappt tillmätta. Särskilt har anmärkts, att de arvoden, som i krig skulle tillkomma de högsta befälhavarna, icke stode i rimligt förhållande till deras ansvar. Av vad tidigare anförts rörande förhållandet mellan avlöning till officerare och underofficerare enligt det föreslagna krigs-

avlöningsreglementet samt fredsavlönningen framgår, att terminslön enligt den högre tariffen motsvarar det lägre tjänstgöringstraktamentet och att sådan lön enligt den lägre tariffen har sin närmaste motsvarighet i truppövnings-traktamentet. Därtill kommer emellertid för nämnda befälspersonal under tid, då krigsavlöningsreglementet är tillämpligt, förmånen av fri kost och inkvartering. För det fast anställda manskapet, vilket icke i fredstid är berättigat till nyssnämnda traktamentsersättning, innebär såväl den högre som den lägre terminslönen inom samtliga grader en avsevärd höjning av den kontanta lönen; däremot tillkommer för denna personal, som redan i fredstid åtnjuter fri portion och inkvartering, icke några ytterligare naturaförmåner.

Den fast anställda personal vid marinen, som fullgör sjötjänstgöring, äger i fredstid uppbära vissa tillägg utöver lönen, vilka i viss mån motsvara traktamentsersättning samt utgå med olika belopp, beroende på tjänstegraden, tjänstgöringens art eller andra förhållanden. För officerare och underofficerare överstiga dessa särskilda tillägg — utom för regements- och högre officerare vid s. k. stationär förläggning — terminslön enligt den högre tariffen, under det att tilläggen för manskap, som åtnjuter fri kost, som regel icke uppgå ens till den lägre terminslönens belopp. Häri sker genom det föreslagna nya militära avlöningsreglementet i stort sett ingen ändring. Enligt lönenämndens förslag skulle, till undvikande av löneminskning, de särskilda förmånerna av all personal få åtnjutas såsom terminslön och till manskapet skulle därutöver utgå ett belopp, motsvarande terminslönen enligt den lägre tariffen. Tillämpningen av det föreslagna krigsavlöningsreglementet å personal under sjötjänstgöring skulle således för officerare och underofficerare i realiteten innebära — liksom för arméns motsvarande personal — bibehållandet av i fredstid utgående förmåner och därutöver åtnjutande av fri kost samt för manskap medföra ett kontant lönetillägg motsvarande terminslön enligt lägre tariffen.

För flygvapnets vidkommande har lönenämnden föreslagit den särskilda anordningen, att personal, som uppbär flygtillägg eller mekanikertillägg, skulle äga behålla dessa jämväl enligt det föreslagna nya fredsavlöningsreglementet utgående förmåner men därutöver endast uppbära terminslön enligt den lägre tariffen.

Den föreslagna lönenivån för den fast anställda personalen innebär sålunda allmänt taget bibehållande av de löneförmåner, som i fredstid utgå under närmast motsvarande tjänstgöringsförhållanden, samt därutöver för officerare och underofficerare fri kost och inkvartering (vid sjötjänstgöring endast fri kost) och för manskap ett kontant lönetillskott. Den förbättring i personalens villkor, som det föreslagna reglementets tillämpning skulle medföra, är sålunda icke särdeles stor, men av statsfinansiella skäl torde det icke vara möjligt att åstadkomma någon mera avsevärd allmän höjning i lönestandard för ifrågavarande personal. Det torde emellertid vara obestriddigt, att de skäl, som föranlett lönenämnden att för viss tjänstgöring föreslå terminslön enligt en högre tariff, med särskild styrka göra sig gällande beträffande meniga och befäl i de lägsta graderna, i det att tjänstgöringsförhållandena för dem inom krigsskådeplats eller under motsvarande förhållanden måste te sig i särskild grad försvarade. För fast anställd personal tillhörande dessa kategorier innebär visserligen krigslönen enligt lönenämndens förslag relativt sett en anseelig löneförbättring, men skillnaden mellan terminslön enligt den högre och den lägre tariffen enligt förslaget är i lägsta krigslöneklassen (menig, som ej genomgått rekrytutbildning) ingen och i 2—4 krigslöneklasserna (annan menig, vicekorpral, korpral) både relativt och absolut taget ringa. Att lönen för menig, som ej genomgått rekrytutbildning, satts lika enligt de båda tarifferna torde ha sin grund däri, att man icke räknat med

att dylika meniga kunna förekomma inom krigsskådeplats eller belägrad fästning. Givetvis hör det till undantagen att så sker, men otänkbart är väl ej att det kan inträffa, och terminslönen till den menige bör då enligt min mening utgå med förhöjt belopp, förslagsvis 10 kronor. Med hänsyn till det nyss anförda torde även en höjning vara påkallad av den högre terminslönen i 2—4 krigslöneklasserna, vilken enligt lönenämndens förslag utgår med 12, 14 respektive 18 kronor. Höjningen torde lämpligen kunna tillmätas så, att terminslönen i dessa klasser kommer att utgå med respektive 15, 18 och 20 kronor. I övrigt finner jag, såvitt angår den fast anställda personalen, lönenämndens förslag vara i stort sett väl avvägt. Därest den av mig förordade ändringen i fråga om reservpersonalens ortgruppsplacering vidtages, bliva villkoren för denna personal ytterligare förbättrade. Avvägningen av lönenivån mellan de olika försvarsgrenarna, beträffande vilken yrkanden framställt i olika riktningar, finner jag för min del, då i fredstid föreliggande skiljaktigheter icke gärna kunna elimineras, överensstämma med rättvisa och billighet. Jag biträder följaktligen i princip förslaget om terminslönens anknytning i vissa fall till de under sjötjänstgöring för marinens personal utgående särskilda förmånerna och om flygtilläggs bibehållande. Till vissa detaljfrågor skall jag emellertid återkomma i samband med specialmotiveringen. Dock vill jag redan här framhålla, att vad som i vissa remissutlåtanden invänts rörande de högsta befälhavarnas löneställning icke helt synes sakna fog. Givetvis kan man icke i fråga om dessa löner anlägga samma synpunkter som beträffande arvoden åt cheferna för statens affärsdrivande verk, men även andra högre chefer bruka i lönesystemen intaga en särskild ställning. Detta synes mig icke hava blivit beaktat i fråga om terminslönerna i de högsta krigslöneklasserna. Jag föreslår med hänsyn härtill, såsom i specialmotiveringen skall närmare angivas, någon höjning av terminslönen i krigslöneklasserna 14 och 15 samt därutöver inrättande av en särskild krigslöneklass för överbefälhavaren.

I fråga om krigslönen åt de värnpliktiga har lönenämnden, såsom förut omtalats, föreslagit samma terminslön som för de fast anställda, d. v. s. för icke rekrytutbildad menig 5 kronor (lika med fredslönen), för annan menig 10 respektive 12 kronor, samt för befälsgraderna lön efter en från 11 respektive 14 kronor (för vice korpral) till 35 respektive 70 kronor (för major) stigande skala. Inom graderna från och med korpral till och med major skulle dessutom utgå månadslön med 15 kronor till korpral och därefter 15 kronors förhöjning för varje grad, i följd varav en värnpliktig major skulle erhålla 105 kronor i månadslön. Lönenämndens förslag förutsätter, att därutöver familjeunderstöd skola utgå enligt särskilda bestämmelser. Förslaget i denna del har i allmänhet godtagits av de hörda myndigheterna. Chefen för marinen har emellertid i sitt utlåtande intagit en från lönenämndens förslag vitt skiljaktig ståndpunkt samt angivit vissa riktlinjer för huru enligt hans mening de värnpliktiga borde avlönas under krig. Sålunda borde hela krigsavlöningsystemet uppbyggas på gällande industriarbetareavtal samt troget följa skiftningarna i detta. Härigenom skulle kunna undvikas, att frontsoldaten bleve behandlad som en understödstagare, en arbetslös, vars familj bleve hänvisad till understöd av allmänna medel.

Ett avlöningsssystem sådant som det av chefen för marinen föreslagna torde av praktiska och ekonomiska skäl svårigen kunna genomföras. Den till grund för nämnda förslag liggande tanken, att underhållet till den värnpliktiges familj även bör betraktas såsom en den värnpliktiges löneförmån synes dock beaktansvärd. Därav torde dock icke med nödvändighet behöva följa, att denna del av lönen regleras genom krigsavlöningsreglementet. Det torde nämligen allt framgent bliva nödvändigt — såsom är föreskrivet i kungörelsen

den 14 augusti 1914 (nr 138) angående tillämpning av förordningen den 13 augusti 1914 om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar — att familjeunderhållet fastställas och utbetalas av civila myndigheter. Jag anser mig därför böra biträda lönenämndens förslag att beträffande familjeunderhållet endast hänvisa till särskilda bestämmelser; dock anser jag benämningen »familjebidrag» vara att föredraga framför »familjeunderstöd». I detta sammanhang vill jag erinra om att frågan om revidering av de i sistnämnda hänseende gällande bestämmelserna nyligen överlämnats till särskilda inom försvarsdepartementet tillkallade sakkunniga för utredning.

Här föreligger således till bedömande allenast frågan om vilken lön, som skall utgå till värnpliktiga i olika grader, oberoende av deras försörjningsskyldighet. Mot att därvid terminslönen skall utgå efter samma grunder som för den fast anställda personalen torde svårigen någon invändning kunna göras. En sådan anordning synes tillgodose kraven såväl på enkelhet och reda som rättvisa och billighet. Särskilt må framhållas, att de skäl, som tala för en höjning av terminslönen enligt den högre tariffen för fast anställd personal i 1—4 krigslöneklasserna, i minst lika hög grad äga giltighet beträffande värnpliktiga. Endast i fråga om månadslönen skulle sålunda en differentiering efter andra grunder än tjänsteställningen, t. ex. efter levnadsålder eller enligt behovsynpunkter, kunna ifrågasättas. Med hänsyn till det stora antalet värnpliktiga måste emellertid varje komplicering av lönesystemet för denna personalkategori — åtminstone i den mån avlöningen ombesörjes av militära organ — medföra avgörande praktiska olägenheter. Jag anser därför en sådan differentiering näppeligen kunna komma i fråga. Beträffande månadslörens gradering efter tjänstegraden delar jag lönenämndens uppfattning, att en sådan gradering bör ske, och jag finner icke anledning till erinran mot de grunder, efter vilka graderingen av lönenämnden verkstälts. Frågan om själva lönenivån kan helt naturligt, då jämförelsepunkterna äro så få, giva anledning till olika uppfattningar. För egen del anser jag, att lönenämndens förslag väl motsvarar skälighetens krav.

Vad beträffar den av vissa myndigheter uppmärksammade frågan om terminslönens anpassning efter ändringar i prisnivån, synes nämnda fråga böra lösas på det sätt, att terminslönerna, om så erfordras, höjas med fixa, avrundade belopp. Detsamma torde böra gälla om månadslön åt värnpliktiga. Frågor om sådan höjning av lönebeloppen torde icke vara mera brådskande, än att riksdagens beslut därom kan inhämtas, och med hänsyn därtill torde icke, åtminstone för närvarande, i krigsavlöningsreglementet behöva intagas något stadgande om bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om dylik lönehöjning.

Grunderna för avlöning åt mobiliserad personal vid annan än militär tjänstgöring.

Lönenämndens förslag till krigsavlöningsreglemente upptager vissa bestämmelser angående personal, som för försvarsväsendets räkning tages i anspråk för annat ändamål än militär tjänstgöring. Nämnda personal utgöres dels av vissa civila tjänstemän, dels av arbetare m. fl. vid företag, som drivas för statens räkning, och dels av personal, som ställes till förfogande för kris-tidskommissioner eller andra myndigheter. Beträffande förstnämnda kategori har lönenämnden anfört följande:

Enligt vederbörliga planer avses att en del befattningshavare, såsom personal vid krigsdomstolarna samt post-, telegraf- och järnvägspersonal, vilka i fred åtnjuta avlöning av andra medel än försvarsväsendets anslag, skola tillhöra mobiliserade delar av krigsmakten. Dessa befattningshavare synas i allmänhet böra bibehålla sina i fredstid utgående avlöningsförmåner, däri inbegripet i förekommande fall utgående särskild gottgörelse för tjänstgöring utom ordinarie tjänstgöringsort. I den mån särskilda föreskrifter om ersättning för tjänstgöring vid mobiliserad avdelning av krigsmakten kunna befinnas påkallade, torde vissa stadganden i krigsavlöningsreglementet lämpligen kunna göras tillämpliga å sådan personal.

Beträffande arbetare m. fl. vid företag, som drivas för statens räkning, har lönenämnden föreslagit, att av reglementets bestämmelser endast stadgandena rörande ersättning för inställelse till och hemförlovning från krigstjänstgöring skulle vara tillämpliga och att i övrigt beträffande sådan värnpliktig tillkommande förmåner skulle tillämpas vad som gällde i fråga om avlöningen för den vid vederbörande företag anställda personalen i motsvarande befattning.

Den personal, som är avsedd att ställas till kristidskommissioners eller andra myndigheters förfogande, har lönenämnden icke ansett böra falla under reglementet, varför däri endast hänvisning gjorts till de särskilda stadganden, som kunna komma att utfärdas i sådant avseende.

I vissa *utlåtanden* har framhållits, att krigslön borde utgå även till civila tjänstemän, som tjänstgjorde vid mobiliserad del av försvarsväsendet.

Departementschefen har härom för egen del uttalat följande:

Den av vissa myndigheter uttalade åsikten, att civila tjänstemän, vilka tjänstgöra vid mobiliserad del av försvarsväsendet, böra i fråga om extra förmåner utöver fredslönen likställas med personal, som åtnjuter krigslön, kan väl såsom allmän regel synas riktig, men att i förevarande reglemente fastslå en dylik grundsats utan att dessförinnan utreda, vilka ifrågavarande befattningshavare äro och huru de under motsvarande tjänstgöring i fredstid avlönas, torde icke vara lämpligt. Då en utredning av den ifrågavarande personalens ställning torde bliva ganska omfattande och något omedelbart behov av föreskrifter på detta område ej synes föreligga, har jag, i likhet med lönenämnden, ansett en hänvisning till i fredstid gällande avlöningsbestämmelser jämte de ytterligare föreskrifter, som kunna meddelas, vara tillfyllest.

Beträffande värnpliktiga, vilka fullgöra sin krigstjänstgöring vid statliga eller för statens räkning drivna företag, har lönenämnden föreslagit, att avlöningen skulle ske efter samma grunder, som tillämpas i fråga om annan vid vederbörande företag anställd personal i motsvarande befattningar. Härvidlag är jag i huvudsak ense med lönenämnden. Emellertid torde böra beaktas, att särskilda förhållanden i vissa fall kunna påkalla undantag från en sådan regel, och med hänsyn härtill lär Kungl. Maj:t eller, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, särskild myndighet, t. ex. en kristidskommission, böra kunna föreskriva annan ordning för dylika värnpliktigas avlönande.

Såsom lönenämnden föreslagit, torde i övriga fall avlöningsförhållandena för personal, som vid mobilisering eller i krig tages i anspråk för annat försvarsändamål än militär tjänstgöring, icke böra behandlas i krigsavlöningsreglementet utan regleras genom särskilda bestämmelser, till vilka reglementet bör innehålla en hänvisning.

Speciell motivering.

Departementschefen har till de olika paragraferna i förslaget till krigsavlöningsreglemente lämnat en redogörelse för innebörden av dels lönenämndens förslag, dels remissyttrandena, dels ock departementschefsförslaget (sid. 55—86).

Utskottet.

Såsom departementschefen erinrat hava, sedan de under världskriget gällande krigsavlöningsbestämmelserna med utgången av år 1919 trätt ur kraft, några särskilda stadganden på detta område icke funnits. Det nu föreliggande förslaget innebär, i vad avser dess yttre utformning, ett sammanförande av bestämmelserna på hithörande område till ett för de olika försvarsgrenarna gemensamt reglemente. Utskottet finner en dylik åtgärd lämplig och tillstyrker densamma.

Det nu föreslagna systemet att uppdelas krigslönen i månadslön, som är avsedd att huvudsakligen motsvara fredslönen för därtill berättigade, och terminslön, i viss mån motsvarande de för tjänstgöring utom förläggningsorten i fredstid utgående traktamentena, anser utskottet ändamålsenligt och tillstyrker detsamma.

Med avseende å grunderna för månadslönens bestämmande har utskottet icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen härutinnan föreslagit. Vad därvid särskilt beträffar frågan om den icke ständigt tjänstgörande personalens placering i ortsgrupp biträder utskottet departementschefens mening, att lönen bör bestämmas med hänsyn till löntagarens mantalsskrivningsort.

Det i motionen II:477 gjorda yrkandet att landstormskaptener och landstormslöjtnanter böra i fråga om månadslönen placeras en löneklass högre än vad Kungl. Maj:t föreslagit, finner sig utskottet icke kunna tillstyrka. Utskottet anser nämligen i likhet med departementschefen, att, då fredsavlöningsbestämmelsernas avfattning grundar sig på principen om lägre lön till lägre kvalificerad personal, enahanda princip bör äga sin tillämpning jämväl i fråga om krigsavlöningsreglementet. Anledning torde icke föreligga att beträffande landstormsofficerarna i detta avseende tillämpa andra grunder än beträffande viss annan i fredstid icke ständigt tjänstgörande personal.

I fråga om terminslönen, som är avsedd att uppdelas efter en högre och en lägre tariff med hänsyn till olikartade tjänstgöringsförhållanden, anser sig utskottet kunna tillstyrka de allmänna grunder, efter vilka den ansetts böra bestämmas. Detsamma gäller även i fråga om avlöning åt mobiliserad personal vid annan än militär tjänstgöring.

Vid den av utskottet verkställda detaljgranskningen av bestämmelserna i det propositionen bilagda krigsavlöningsreglementet har utskottet icke funnit anledning till avvikelse från departementschefens förslag. Detsamma tillstyrkes alltså av utskottet. Ej heller har utskottet haft något att erinra mot den uppgjorda tjänsteförteckningen. På av departementschefen anförda skäl finner sig utskottet böra tillstyrka riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att i

den utsträckning, som i propositionen angives, i nämnda förteckning framdeles vidtaga de jämkningar, som kunna föränledas av ändrade förhållanden.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 477

a) godkänna det vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 24 mars 1939 fogade förslaget till avlöningsreglemente för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglemente) med tillhörande tjänsteförteckning, angivande de särskilda krigslöneklasser, till vilka försvarsväsendets personal enligt krigsavlöningsreglementet hänföres;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i omförmälda tjänsteförteckning framdeles vidtaga de jämkningar, som kunna föränledas av ändrade förhållanden.

Stockholm den 28 april 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Grünebo, Olof Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson, Andersson* i Fältenborg, *Nilsson* i Landeryd, *Bergström, Pauli, Ström* i Lidköping, *Andrén, von Heland* och *Andersson* i Rixö; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist, Jonsson* i Eskilstuna, *Närlinge, Ward, Lindberg* i Umeå, *Andersson* i Södergård, *Åqvist, Lundberg* och *Mårtensson*.
